

*Danuta Mierzwa**

PROBLEMY ZADŁUŻENIA SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH W WARUNKACH GOSPODARKI GLOBALNEJ (NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH KRAJÓW UE)

1. WPROWADZENIE

Wzrost postępu technicznego, niższe koszty transportu oraz liberalizacja handlu w Unii Europejskiej i poza nią, doprowadziła do zwiększenia wymiany handlowej oraz przepływu inwestycji zagranicznych pomiędzy krajami. Ma to duże znaczenie dla funkcjonowania gospodarki UE. Choć globalizacja przynosi olbrzymie korzyści i możliwości, oznacza także, że Europa musi zmierzyć się z ostrą konkurencją zarówno ze strony gospodarek o niskich kosztach, takich jak gospodarka Chin, czy Indii, jak i gospodarek opartych na innowacjach, jak gospodarka USA.

Rosnąca międzynarodowa integracja gospodarcza, wykazała łatwiejszy dostęp do nowych i rozwijających się rynków oraz źródeł finansowania i technologii. Konsumenci z UE mają większy wybór towarów po niższych cenach. Rosnące powiązania gospodarek krajów stwarzają jednak zagrożenie przenoszenia negatywnych zjawisk na gospodarki powiązane w zacieśniającej się sieci współpracy. W szczególności niepokojąca może być transmisja szoków egzogenicznych wywołana wtórnymi wahaniami koniunktury w gospodarkach uczestniczących w globalnym układzie sieciowym (Nieborak 2010).

Zwiększenie stopnia powiązań sprzyja m.in. rosnąca otwartość gospodarek, narastająca integracja gospodarcza, czy dostępność form komunikacji i zawierania transakcji. W drugiej połowie 2008 r. rynek finansowy na świecie został dotknięty głębokim kryzysem odczuwalnym również w Polsce. Wielopłaszczyznowy światowy system powiązań między gospodarkami krajów, sprawił, że przenoszenie negatywnych zjawisk na podmioty zależności jest obecnie łatwiejsze niż jeszcze kilkadziesiąt lat temu (Brunsoofd, Candelen, Raabe 2010). Światowy kryzys finansowy ukazał tę słabość przenosząc się na odległe geograficzne miejsca.

* prof. dr hab., profesor, Katedra Zarządzania, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych imienia Generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu.

Celem opracowania było ukazanie, w jaki sposób światowy kryzys finansowy wpłynął na gospodarkę wybranych krajów UE. Do scharakteryzowania badanego zjawiska wykorzystano miary syntetyczne, takie jak: wzrost PKB (w cenach stałych), zadłużenie sektora finansów publicznych, na tle rozwiązań zaproponowanych przez Traktat z Maastricht oraz stopę bezrobocia.

Analizę przeprowadzono tworząc szeregi czasowe i porównując amplitudy wahań wyznaczonych zmiennych w latach 2000-2012, aby obserwować początek kryzysu i jego przebieg. Zachodzące zmiany analizowano w siedmiu krajach UE w trzech grupach.

Polskę porównywano z Czechami i Węgrami, ponieważ są to kraje postkomunistyczne leżące w tym samym regionie, Niemcy porównywano z Francją jako kraje o wysokich wskaźnikach ekonomicznych, Hiszpanię z Grecją, jako kraje najbardziej dotknięte kryzysem.

Punktem odniesienia była średnia arytmetyczna poszczególnych wskaźników dla całej UE (27 krajów).

2. KRYZYS ZADŁUŻENIOWY NA TLE ROZWIĄZAŃ TRAKTATU Z MAASTRICHT

Kryzys zadłużeniowy jest nierozzerwalnie związany z nieprzestrzeganiem kryteriów określonych w Traktacie z Maastricht. Stając się członkiem Unii Gospodarczej i Walutowej państwa zobowiązują się do kontrolowania poziomu swojego zadłużenia. Zgodnie z założeniami Traktatu z Maastricht, który wszedł w życie w 1993 r. państwa wchodzące w skład Strefy Euro zobligowane są do utrzymywania relacji zadłużenia do PKB danego kraju poniżej 60%. Porozumienie to określa także maksymalny poziom deficytu sektora finansów publicznych, który nie powinien przekraczać poziomu 3% PKB. Postanowienia Traktatu z Maastricht były jednak wielokrotnie łamane, gdyż procedurę nadmiernego deficytu, która służyć miała jako forma kary za nieprzestrzeganie kryteriów stosowano wybiórczo. Nagminne łamanie założeń traktatu doprowadziło w konsekwencji do problemów z wypłacalnością krajów takich jak Grecja, Portugalia oraz Włochy. Wpływ finansów publicznych na gospodarkę regionalną jest wielopłaszczyznowy i złożony. Dobry stan finansów publicznych przyczynia się do stabilności makroekonomicznej i wspiera politykę pieniężną w utrzymywaniu stabilnych cen przy niskich stopach procentowych. Obydwa te efekty sprzyjają prywatnemu inwestowaniu i oszczędzaniu. Dobra kondycja finansów publicznych w dłuższej perspektywie czasu zwiększa rozwój gospodarczy i zatrudnienie, pomagając krajom uporać się z presją na zwiększenie

wydatków publicznych, zwłaszcza na świadczenia emerytalne oraz opiekę zdrowotną, wynikającą ze starzenia się ludności (Owsiak 1999, Gaudement 1999).

Rozwój wydarzeń w zakresie finansów publicznych w UE, w tym rozwój unijnych ram nadzoru fiskalnego, jest regularnie monitorowany i analizowany przez Dyрекcję Generalną ds. Gospodarczych i Finansowych. Wyniki analizy publikowane są co roku w sprawozdaniu pt. „Finanse publiczne w Unii Gospodarczej i Walutowej”¹.

W ciągu ostatnich dziesięcioleci na świecie nastąpił ogólny wzrost współzależności między państwami. Unia Europejska czerpie korzyści z tego procesu, którego wynikiem jest dobrobyt gospodarczy. Komisja wspiera ten proces poprzez dostarczanie analiz i zapewnienie doradztwa politycznego w zakresie ważnych dla UE kwestii gospodarczych o znaczeniu międzynarodowym oraz poprzez promowanie współpracy międzynarodowej na świecie (Kaplan, Norton 2010).

Udział 30% w światowym PKB i 20% w światowych przepływach handlowych zapewniają UE pozycję jednego z kluczowych graczy na arenie międzynarodowej gospodarki. Posiada ona też wyjątkowe doświadczenie w obszarze regionalnej integracji gospodarczej. Odpowiednio zintegrowane rynki finansowe są istotne, ponieważ mają decydujące znaczenie dla bardziej efektywnego przepływu kapitału inwestycyjnego, a przez to dla konkurencyjności gospodarki. Analiza rozwoju sektora finansowego przeprowadzona przez Dyрекcję Generalną ds. Gospodarczych i Finansowych (DG ECFIN) skupia się głównie na dwóch obszarach: warunkach makrofinansowych oraz postępie integracji rynków finansowych. Analiza tendencji na rynkach finansowych oraz środowiska makrofinansowego dostarcza danych do wykonywania przez DG ECFIN prognoz gospodarczych oraz oceny zagrożenia stabilności finansowej w gospodarce europejskiej. Analiza integracji finansowej obejmuje ocenę reform strukturalnych, ich zgodności z ogólnymi wytycznymi polityki gospodarczej związanymi ze strategią lizbońską oraz stopnia gotowości do przyjęcia euro. Koordynacja polityk gospodarczych dokonywana jest przez monitorowanie sytuacji ekonomicznej w poszczególnych państwach członkowskich i w UE na podstawie różnorodnych sprawozdań składanych przez DG ECFIN w imieniu Komisji. Ten wielostronny nadzór obejmuje również sprawdzanie, czy polityki gospodarcze są zgodne z wytycznymi UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia (Morgan, Levilt, Malek 2010).

Działania w zakresie polityki gospodarczej są proponowane i realizowane na poziomie zarówno krajowym jak i europejskim. W istocie polityka

¹ Finanse publiczne a rozwój makroekonomiczny - Komisja Europejska http://ec.europa.eu/economy_finance/Eu/public_finance/index_pl.htm

gospodarcza należy głównie do kompetencji państw członkowskich, pomimo iż Traktat stanowi, że powinna ona być uważana za „przedmiot wspólnego zainteresowania” i koordynowania przez Radę. Dzięki przyjęciu jednej waluty, gospodarki niektórych państw członkowskich zostały jeszcze bardziej zintegrowane. Wspólna waluta jest obecnie używana przez ponad połowę obywateli UE.

Finanse publiczne to z jednej strony gromadzenie środków dla realizacji funkcji państwa, z drugiej zaś ich wydawanie zgodnie z obowiązującym prawem. Kluczowym problemem finansów publicznych jest finansowanie deficytu budżetowego i obsługa długu publicznego. W czasach gorszej koniunktury uwagę skupiają problemy ograniczenia wydatków państwa. Finansów państwa nie sposób rozpatrywać w oderwaniu od polityki monetarnej banków centralnych.

3. WPLYW ŚWIATOWEGO KRYZYSU FINANSOWEGO NA ZADŁUŻENIE SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH WYBRANYCH KRAJÓW UE

3.1. GENEZA KRYZYSU FINANSOWEGO

Początek światowego kryzysu finansowego datuje się od 2007 r. Uznawany jest on za największe załamanie gospodarcze w XXI w, często porównywane do wielkiego kryzysu z lat 1929-1933. Zaczął się on w USA od rynku nieruchomości i kłopotami finansowymi trzech największych banków inwestycyjnych w Stanach Zjednoczonych. W dzisiejszej gospodarce opartej na sieci naczyń połączonych zawirowanie jednego banku prowadzi do problemów instytucji finansowych z nim powiązanych. W związku z tym zawirowania wokół tych banków przełożyły się na wzrost niepewności na szeroko pojętych rynku finansowych (Małkiewicz 2010). Tuż po informacji o bankructwie jednego z największych banków inwestycyjnych *Bear Stears* w Stanach Zjednoczonych na świecie następnym krachach na giełdzie. Zapaść na rynku finansowym spowodowała transmisję tego kryzysu do wielu państw. Instrumenty pochodne* widniały w bilansach wielu inwestycji finansowych na całym świecie powodując rozprzestrzenienie się kryzysu poza Stany Zjednoczone.

Depresja miała druzgocące skutki dla wielu państw, które zmuszone były ratować swoje systemy finansowe w części nacjonalizując sektory bankowe. W wielu krajach. zadłużenie banków niejednokrotnie przekraczało wielkość PKB. Doprowadziło to do problemów z ich wypłacalnością oraz kłopotów z zadłużeniem. Z kryzysem finansowym borykało się wiele państw, obecnie przybrał on kolejny etap zwany kryzysem zadłużenia.

3.2. DEFICYT/NADWYŻKA SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH NIEMIEC I FRANCJI NA TLE UE (27)

W ciągu badanego okresu (2000-2012) Niemcy siedmiokrotnie przekroczyły dozwolony limit deficytu sektora finansów publicznych określonego w Traktacie z Maastricht (tab. 1). Najwyższy odnotowany deficyt w ciągu trzynastu lat wystąpił w roku 2003 i 2010 który wyniósł -4,2% PKB. W latach 2000-2014 Niemcy trzykrotnie wygospodarowały nadwyżkę budżetową. W trakcie trzynastu lat Francja ośmiokrotnie przekroczyła ustalone limity dotyczące poziomu deficytu sektora finansów publicznych. W latach po wybuchu kryzysu typu subprime deficyt stale utrzymywał się powyżej określonego poziomu. Najwyższą wartość osiągnął w roku 2009, kiedy to wyniósł – 7,5%. Od 2010 r. obserwujemy systematyczne ograniczenie poziomu deficytu. Francja w przeciwieństwie do Niemiec w żadnym z badanych lat nie osiągnęła nadwyżki budżetowej².

Założenia Traktatu z Maastricht były wielokrotnie łamane przed dwie główne gospodarki Unii Gospodarczej i Walutowej. Szczególny wzrost zadłużenia w tych krajach zanotowano w latach po wybuchu załamania. Związane było to z szeregiem działań stymulacyjnych mających na celu obronę tych krajów przed skutkami depresji. W latach 2000-2012 Unia Europejska (27 krajów), podobnie jak Unia Gospodarcza i Walutowa (17) pięciokrotnie złamała postanowienia dotyczące poziomu deficytu sektora finansów publicznych w stosunku do PKB. Unia Europejska (27) wypracowała nadwyżkę budżetową w pierwszym roku badanego okresu. W następnych latach poziom deficytu rósł do 2003 r. osiągając poziom - 3,2% PKB. Następnie państwa Unii Europejskiej (27) odnotowały spadek wysokości badanego wskaźnika do roku poprzedzającego wybuch kryzysu, W następstwie załamania nastąpił wzrost poziomu deficytu sektora finansów publicznych z -2,4% PKB w 2008 r. do -6,9% PKB w 2009 r. Od roku 2010 obserwujemy zacieśnienie fiskalne.

² Do instrumentów pochodnych stworzonych na bazie rynku nieruchomości zalicza się papiery wartościowe określane mianem ABS (asset backed securities), CDS (credit default swap), CDO (collateralised debt obligation) oraz MBS (mortgage backed securities). ABS jest to instrument finansowy oparty na aktywach, które charakteryzują się stałymi przepływami pieniężnymi. Są to głównie wszelkiego rodzaju wierzytelności. CDO jest to papier wartościowy należący do grupy aktywów określanej mianem ABS. Jest to produkt finansowy mający na celu zabezpieczenie zobowiązań wchodzących w jego skład. Zobowiązania te to głównie kredyty i obligacje. Łącznie wierzytelności w papier wartościowy miało na celu rozmycie ryzyka związanego z niewypłacalnością poszczególnych składników, co skutkowało polepszeniem oceny wiarygodności kredytowej tego typu instrumentów.

Tabela 1. Deficyt/nadwyżka sektora finansów publicznych
Niemiec i Francji na tle UE (27) jako % PKB

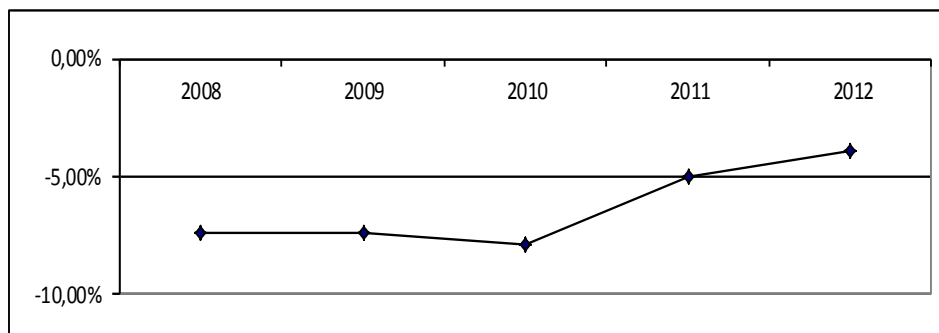
Lata	Francja	Niemcy	UE (27)
2000	-1,5	1,1	0,6
2001	-1,5	-3,1	-1,5
2002	-3,1	-3,8	-2,6
2003	-4,1	-4,2	-3,2
2004	-3,6	-3,8	-2,9
2005	-2,9	-3,3	-2,5
2006	-2,3	-1,6	-1,5
2007	-2,7	0,2	-0,9
2008	-3,3	-0,1	-2,4
2009	-7,5	-3,1	-6,9
2010	-7,1	-4,2	-6,5
2011	-5,3	-0,8	-4,4
2012	-4,8	0,1	-3,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z: http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab;es

3.3. DEFICYT SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH POLSKI

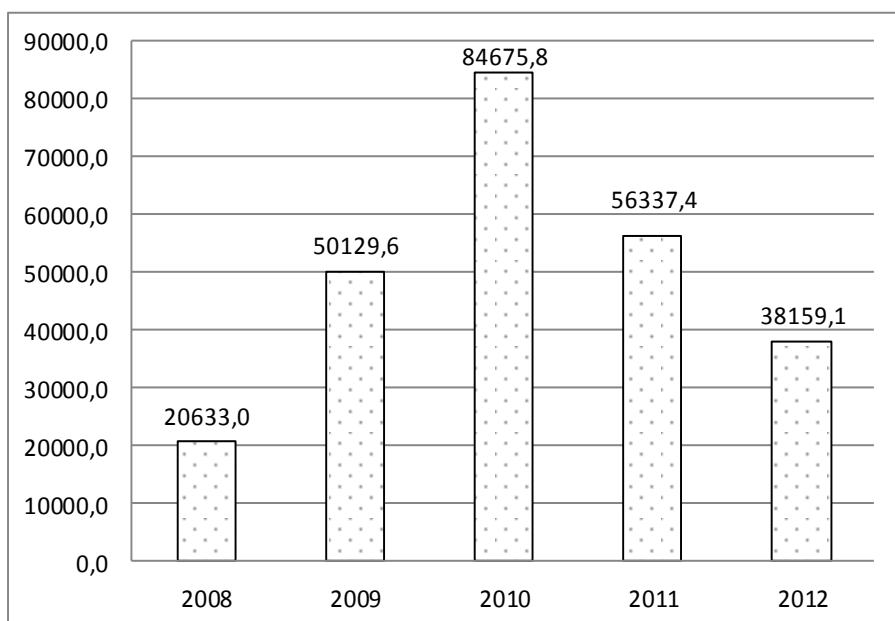
W wyniku kryzysu finansowego deficyt sektora finansów publicznych w Polsce wzrósł z poziomu -3,7% PKB w 2008 do poziomu - 7,9% PKB w roku 2010 (rys. 1). Przez cały badany okres deficyt ten utrzymywał się powyżej limitów ustalonych w Traktacie z Maastricht. Najwyższy poziom odnotowano w 2010 r., kiedy to limit ten przekroczone ponad dwukrotnie. W wyniku wprowadzenia tzw. reguły budżetowej od 2011 r. obserwujemy stały spadek poziomu badanego wskaźnika do poziomu -3,9% PKB w 2012 r.

W przełożeniu na złotówki najwyższy deficyt sektora finansów publicznych odnotowano w 2010 r., wynosił on 84675,8 mln zł, natomiast w 2011 roku 38159,1 mln zł (rys. 2).

Rysunek 1. Deficyt sektora finansów publicznych Polski jako % PKB.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab;es

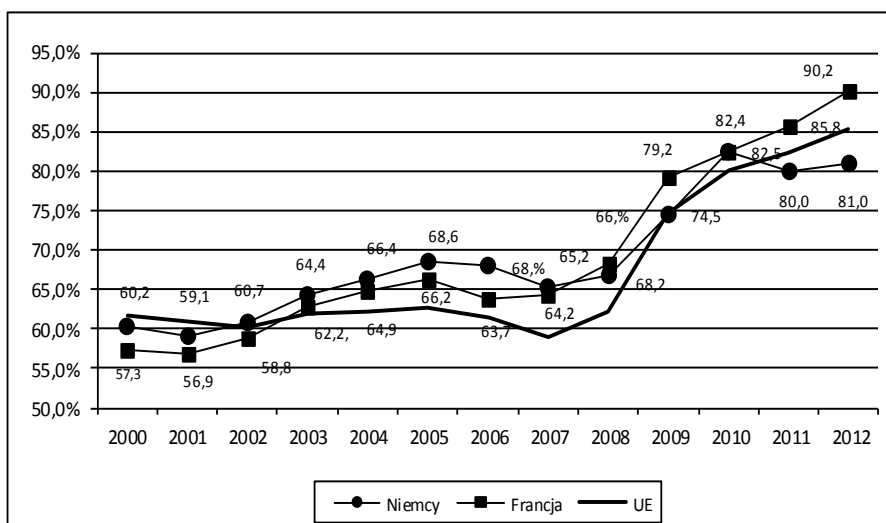

Rysunek 2. Deficyt sektora finansów publicznych w Polsce [mln zł].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab;es

3.4. ZADŁUŻENIE SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH NIEMIEC I FRANCJI NA TLE UE 27

Niemcy tylko w jednym z trzynastu badanych lat nie przekroczyły dopuszczalnego poziomu długu publicznego. W roku 2001 dług publiczny Niemiec osiągnął najniższy poziom i wyniósł 59,1% PKB. Najwyższy poziom zadłużenia Niemiec obserwujemy w roku 2010, kiedy to odnotowano 82,5% PKB. Wzrost zadłużenia w tym okresie związany był ze skutkami załamania gospodarczego, które miało miejsce w 2008 r. Dług Francji mieścił się w wyznaczonych granicach od 2000 r. do 2002 r. Od 2006 r. odnotowywano systematyczny wzrost zadłużenia. W 2012 r. wskaźnik ten osiągnął poziom 90,2% PKB przekraczając dozwolone limity o połowę (rys. 3).

Rysunek 3. Zadłużenie sektora finansów publicznych Francji i Niemiec na tle EU (27) krajów jako % PKB.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab;es

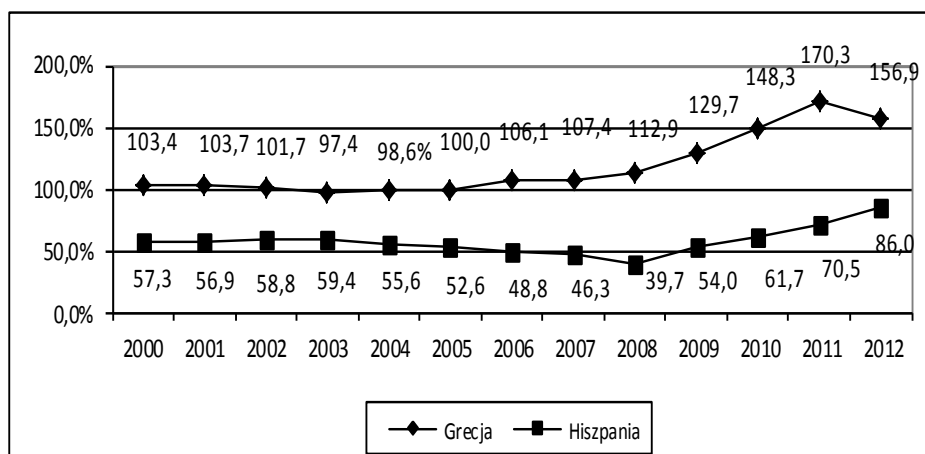
Dług Unii Europejskiej stanowiący średnią 27 krajów członkowskich tylko raz utrzymywał się poniżej wymaganego poziomu w 2012 r. osiągając wielkość 58,9% PKB w roku 2007 (rys. 3). W następnym roku wyniósł on już 62,2% PKB i stale rósł osiągając 85,8% w roku 2012. Przyczyną tak dużego wzrostu zadłużenia było załamanie w gospodarce światowej, które w znaczny sposób wpłynęło na gospodarkę krajów UE. W odpowiedzi na duży wzrost zadłużenia

krajów UE w latach kryzysowych oraz wielokrotne nieprzestrzeganie założonych w Traktacie kryteriów zdecydowano o wprowadzeniu tzw. pięciopaku. Zgodnie z założeniami Traktatu z Maastricht procedurę karania krajów za nadmierny deficyt nakładano w drodze głosowania, stąd było wiele nadużyć w jej stosowaniu. Wraz z wprowadzeniem tzw. pięciopaku jej uruchomienie odbywa się w sposób automatyczny.

3.5. ZADŁUŻENIE SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH GRECJI I HISPANII

Poziom długu Grecji od 2000 r. do 2012 roku stale utrzymywał się powyżej granicy 60%. Załamanie z 2008 r. obnażyło problemy zadłużeniowe Grecji powodując lawinowy przyrost długu, który w 2012 r. osiągnął poziom 156,9% PKB. Poziom długu Grecji przez cały badany okres przekraczał granicę 100% PKB, która to uznawana jest za granicę niewypłacalności państwa. W związku ze znacznym wzrostem zadłużenia mającym miejsce po 2008 r. Grecja wpadła w problemy związane z refinansowaniem swojego zadłużenia przez co zmuszona była prosić o międzynarodową pomoc finansową (rys. 4).

Zadłużenie Hiszpanii na tle krajów grupy PIIGS jest stosunkowo niewielkie, gdyż nie przekracza 100% PKB. Od 2010 r. jest ono jednak powyżej 60% limitu obowiązującego w Strefie Euro. Skokowy wzrost zadłużenia zanotowano w 2007 r. z 36,3% PKB do 86,0% PKB w 2012 r. i był związany z kryzysem. W ciągu pięciu lat załamania zadłużenie Hiszpanii wzrosło o 45,8 pkt. proc.(rys. 4).

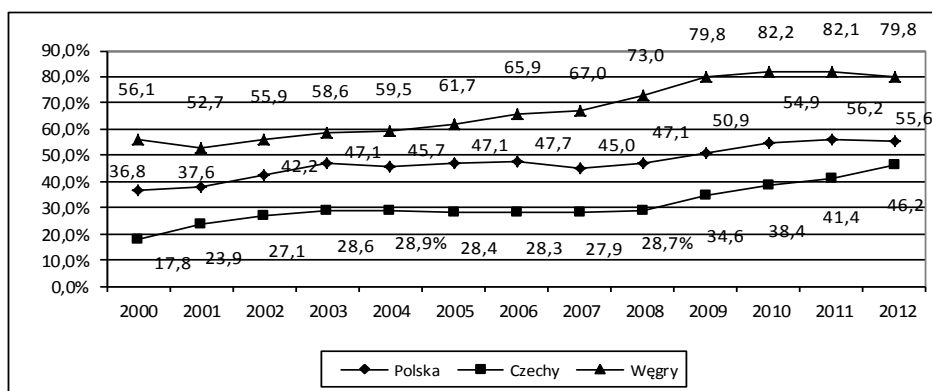
Rysunek 4. Zadłużenie sektora finansów publicznych Hiszpanii i Grecji jako % PKB.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: z http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab/es

3.6. ZADŁUŻENIE SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH POLSKI, WĘGIER I CZECH

Zadłużenie Polski w latach 2008 – 2012 wzrosło o 8,5 pkt. proc. w stosunku do PKB. Na przestrzeni trzynastu badanych lat dług Polski ani razu nie przekroczył granicy zapisanej w Traktacie z Maastricht. Najwyższy wskaźnik zadłużenia obserwujemy w 2011 r., najniższy zaś w 2000 r. W całym badanym okresie zadłużenie wzrosło o 18,8 pkt. proc. Dług Polski w porównaniu z innymi krajami wzrósł nieznacznie. Zbliży się on jednak do konstytucyjnej granicy 60% PKB.

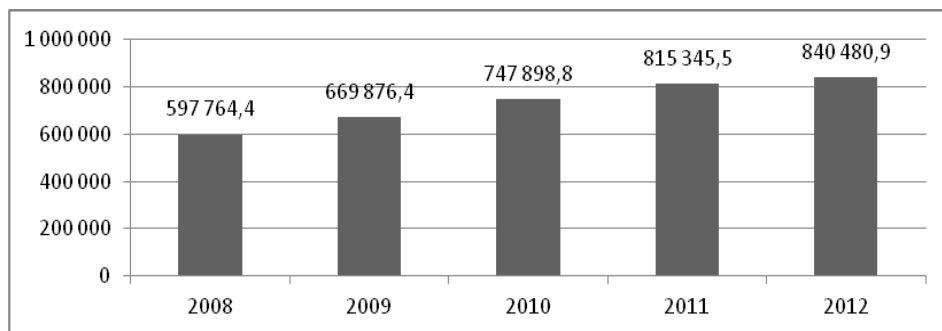
Zadłużenie Polski na tle Czech tj. kraju znajdującego się na podobnym poziomie rozwoju cywilizacyjnego wypada niekorzystnie. Na przestrzeni lat 2000-2012 obserwujemy znaczne różnice w poziomie zadłużenia na korzyść Czech. Największy wzrost zadłużenia w Czechach podobnie jak w Polsce związany był z największym kryzysem XXI w. Zadłużenie Czech wzrosło z 17,8%. PKB w 2000 r. do 46,2% PKB w 2012 r. Jest to wzrost o 28,4 pkt. proc. Podczas kryzysu poziom długu Czech zwiększył się natomiast o 17,5 pkt. proc. Przez cały badany okres zadłużenie Czech i Polski utrzymywało się poniżej granicy 100% PKB, która uznawana jest za poziom zagrażający bankructwem kraju. Na Węgrzech w latach 2001-2010 wskaźnik zadłużenia utrzymywał się nieprzerwanie powyżej dopuszczalnej granicy 60% PKB. Węgry wypadają niekorzystnie w porównaniu z Polską, w której poziom długu ani razu nie przekroczył dozwolonego limitu. Najwyższy poziom zadłużenia odnotowano w 2010 r. oraz 2011 r. Poziom długu do PKB wyniósł wtedy 82,2% PKB, tj. o 22,2 pkt. proc. powyżej określonych norm.

Rysunek 5. Zadłużenie finansów publicznych Polski, Czech i Węgry jako % PKB.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: z http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab/es

3.7. ZADŁUŻENIE SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH POLSKI W MLN ZŁ

Rysunek 6. Zadłużenie sektora finansów publicznych Polski w mln zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: z http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab;es

Zadłużenie sektora finansów publicznych najwyższą wartość osiągnęło w 2012 r. kiedy to wynosiło 840480,9 mln zł. Wskaźnik ten systematycznie wzrastał na przestrzeni badanych lat. Najniższe zadłużenie odnotowano w 2008 roku, gdy wyniosło 597764,4 mln zł. W 2012 roku w porównaniu z 2008 rokiem zadłużenie sektora finansów publicznych wzrosło o 59,35 pkt. proc.

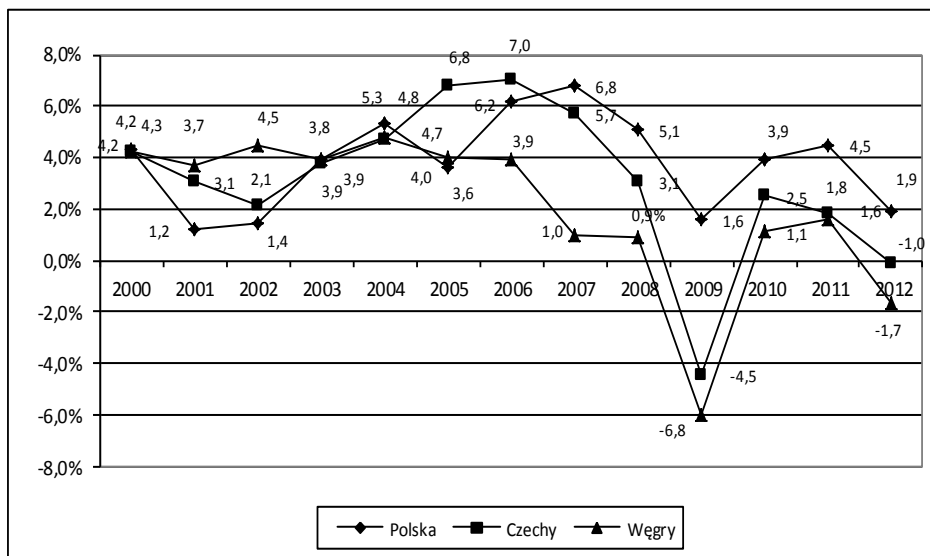
4. WPLYW KRYZYSU FINANSOWEGO NA WZORST GOSPODARCZY I BEZROBOCIE

4.1. WPLYW KRYZYSU NA WZROST PKB POLSKI, WĘGIER I CZECH

W Polsce od 2000 r. nastąpił spadek z 4,3% PKB do 1,2% PKB w 2001 r., który związany był z tzw. bańką internetową³.

Skutki kryzysu na rynku dot-comów nie były dotkliwe dla polskiej gospodarki, gdyż już w 2002 r. tempo wzrostu gospodarczego uległo przyspieszeniu. Najwyższy przyrost PKB odnotowano w 2007 r., kiedy wyniósł on 6,8%. W kolejnych latach nastąpiło spowolnienie wzrostu gospodarczego. Największe spowolnienie dotknęło Polskę w 2009 r. Tempo wzrostu PKB zmniejszyło się wtedy z 5,1% PKB do 1,6% PKB. W latach 2010-2011 nastąpiło odbicie i ponowny spadek do 1,9% w 2012 r. (rys. 7).

³ Bańka internetowa (ang. dot-com bubble, IT bubble) – okres euforii na giełdach całego świata, który miał miejsce w latach 1996-2001, był związany ze spółkami z branży informacyjnej i pokrewnych sektorów. Jego cechą było przecenienie przedsiębiorstw, które prowadziły działalność w Internecie, bądź zamierzały ją rozpocząć.

Rysunek 7. Poziom wzrost gospodarczego w Polsce, Czechach i Węgrzech [r/r, %].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z http://epp.eirpstat.ec.europa.eu/portal/pege/portal/government_finance_statistics/data/aom_tab;es

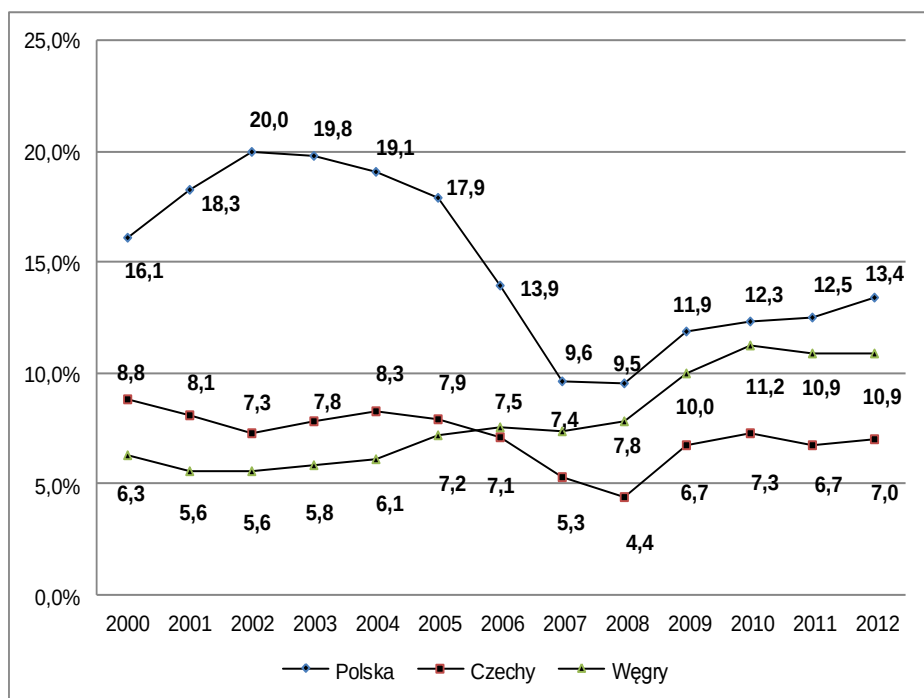
Pomimo faktu, że agencje ratingowe oceniające wiarygodność kredytową krajów zaliczają Czechy, Polskę do jednego regionu. Gospodarka Czech poradziła sobie o wiele gorzej ze skutkami kryzysu aniżeli gospodarka Polski. W 2009 r. wskutek kryzysu gospodarka Czech wpadła w recesję. W kolejnych latach doświadczyła jednak odbicia, które trwało do 2012 r., kiedy to Czechy doświadczyły kolejnego załamania.

Węgry to kolejny kraj zaliczany do tego samego regionu, co Polska. W porównaniu z Polską, Węgry poradziły sobie znacznie gorzej ze skutkami załamania z 2008 r. Gospodarka węgierska dwukrotnie w 2009 r. i 2012 r. doświadczyła recesji. Spadek w roku 2009 był bardzo dotkliwy, gdyż wyniósł -6,8% PKB. W latach 2010-2011 nastąpiło nieznaczne odbicie jednak w 2012 r. recesja powróciła do poziomu -1,7%.

4.2.BEZROBOCIE W POLSCE, CZECHACH I WĘGRZECH

Przed akcesją do Unii Europejskiej bezrobocie w Polsce utrzymywało się na wysokim dwucyfrowym poziomie. Od momentu akcesji Polski z UE do 2008 roku obserwujemy stały spadek poziomu bezrobocia z 19,1% do 9,6% (rys. 8). Wzrost bezrobocia nastąpił w 2008 roku w wyniku załamania gospodarki światowej.

Najgorsza sytuacja na rynku pracy w badanym okresie miała miejsce w 2002 roku w którym bezrobocie wynosiło 20,0% najlepsza zaś w 2008 roku. Porównując stopę bezrobocia z początku kryzysu w 2008 roku do sytuacji w 2012 roku obserwujemy wzrost tego wskaźnika o 3,9 pkt. proc. Bezrobocie na Węgrzech przed kryzysem wynosiło ok. 7%, natomiast w okresie kryzysu wzrosło do 11,2%. W Czechach bezrobocie utrzymywało się w granicach bezrobocia naturalnego tj. ok. 7%, co można uznać za duże osiągnięcie Rządu tego kraju.

Rysunek 8. Stopa bezrobocia w Polsce, Czechach i Węgrzech w [%].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pode=tipsun20&plugin=1>

5. PODSUMOWANIE

Światowy kryzys finansowy ujawnił słabość systemu powiązań gospodarczych między państwami. Efekt zagrożenia lub domina pokazał, w jak szybki sposób kryzysy gospodarcze mogą przenosić się na inne gospodarki, nawet bardzo odległe geograficznie. Gospodarka Polski przetrwała ten okres,

unikając recesji, jednak kosztem znacznego opóźnienia dynamiki wzrostu, gospodarki po 2009 r. Zadłużenie sektora finansów publicznych w okresie trwania kryzysu w analizowanych krajach takich jak Niemcy, Francja oraz Grecja i Hiszpania zostały znacznie przekroczone. Kraje postkomunistyczne Polska, Czechy, (poza Węgrami) odnotowały niższe wskaźniki zadłużenia dzięki prowadzeniu przez te kraje restrykcyjnej polityki gospodarczej. Kryzys wywołał jednak trwały wpływ na zmianę pozabudżetowych wskaźników takich jak stopa bezrobocia, która w latach 2008-2012 charakteryzowała się stałym wzrostem. Można stwierdzić, że obecnie następuje druga faza kryzysu finansowego, którą można nazwać kryzysem zadłużeniowym.

BIBLIOGRAFIA:

- Brunshoofd A., Candelens B., Raabe K. (2010), *Banking Sector Fragility and the Transmission of Currency Crisis*, „Open Economies Review”, vol. 21, no 2.
- Burda M. Wypłosz C. (1999), *Makroekonomia*, Warszawa.
- Goudement P. M., Molnier J. (1999), *Finanse publiczne*, Warszawa.
- Kaplan R. S., Norton D. P. (2010), *Wdrażanie strategii dla osiągnięcia przewagi konkurencyjnej*, Wydawnictwo PWN, Warszawa.
- Malkiewicz A. (2010), *Central Bank Balance Sheets and the Transmission of Financial Crises*, „Open Economies Review”, vol. 22, no 2.
- Morgan M., Livitt R. E., Malek W. (2010), *Skuteczne wdrażanie strategii*, PWN, Warszawa.
- Nieborak T. (2010), *Globalny kryzys finansowy – istota, przyczyny*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, nr 4.
- Owsiak S. (1999), *Finanse publiczne*, Warszawa.
- Stefański M. (2013), *Zadłużenie sektora finansów publicznych w badaniach komercyjnych, a kredytowanie przedsiębiorstw*, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna.
- Stiglitz J. E. (2004), *Ekonomia sektora publicznego*, PWN, Warszawa.

STRESZCZENIE

W artykule Autorka przedstawia w jaki sposób światowy kryzys finansowy wypłynął na gospodarkę wybranych krajów UE. Wskaźniki syntetyczne, które wykorzystano w badaniach to: wzrost PKB, zadłużenie sektora finansów publicznych na tle rozwiązań zaproponowanych przez Traktat z Maastricht oraz stopa bezrobocia. Analizę porównawczą prowadzono w latach 2000-2012, tj. w okresie przed kryzysem i w czasie kryzysu, obserwując amplitudy wahań we wskazanych miarach. Analizę prowadzono porównując w sposób celowy Polskę, Węgry i Czechy, jako kraje postkomunistyczne leżące w tym samym regionie gospodarczym, Niemcy i Francję, jako kraje wysoko rozwinięte mające decydujący wpływ na politykę UE, oraz Hiszpanię i Grecję, jako kraje które najdotkliwiej odczuły skutki kryzysu finansowego. Polska na tle zabranych danych empirycznych wypadła nie najgorzej dzięki stabilności sektora bankowego i restrykcyjnej polityce monetarnej oraz budżetowej Państwa Polskiego.

PUBLIC FINANCE SECTOR DEBT PROBLEMS IN THE GLOBAL ECONOMY (EXEMPLIFIED BY SELECTED EU STATES)

ABSTRACT

The article presents the impact of the global financial crisis on the economy of selected EU states. Synthetic indicators, which were applied in the research, involved: increase in GDP, public finance sector debt in the view of solutions proposed by the Maastricht Treaty and unemployment rate. The research was conducted in the years 2000-2012, i.e. in the period before and during economic crisis. The amplitudes of fluctuations in the mentioned parameters were registered. Poland, Hungary and the Czech Republic were purposefully compared as post – communist countries of the same economic region, Germany and France, as the countries characterizing high economic indicators, as well as Spain and Greece – the countries which suffered the most from the financial crisis. Against the backdrop of collected empirical data, Poland could be ranked quite satisfactorily due to the stability of banking sector, as well as restrictive monetary and budget policy of the country.